

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет права та міжнародних відносин
Кафедра міжнародних відносин та міжнародного права

«ПОГОДЖЕНО»

Проректор з науково-методичної та навчальної роботи

О.Б. Жильцов
2017 р.

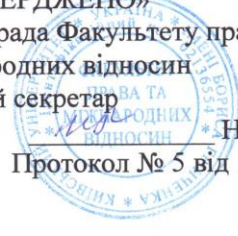

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Вчена рада Факультету права та міжнародних відносин

Вчений секретар

Н.М. Громова
Протокол № 5 від 15.02.2017 р.

ПРОГРАМА
комплексного тестового іспиту

Освітній рівень	перший (бакалаврський)
Галузь знань	0302 Міжнародні відносини
Напрямок підготовки	6.030205 Країнознавство

Розглянуто і затверджено
на засіданні кафедри міжнародних
відносин та міжнародного права
Протокол № 7 від 9 лютого 2017 р.
Завідувач кафедри
доктор економічних наук, професор
_____ О. В. Гаврилюк

Київ 2017

1. Пояснювальна записка

Програма комплексного тестового іспиту з країнознавства (далі - Програма) є нормативним документом Київського університету імені Бориса Грінченка, який розроблено кафедрою міжнародних відносин та міжнародного права на основі ОПП бакалавра напряму підготовки 6.030205 «Країнознавство» галузі знань 0302 «Міжнародні відносини» відповідно до затвердженого навчального плану.

Програму розроблено з урахуванням рекомендацій МОН України «Про Перелік напрямів (спеціальностей) та їх поєднання з додатковими спеціальностями і спеціалізаціями для підготовки педагогічних працівників за освітньо-кваліфікаційними рівнями бакалавра, спеціаліста, магістра» (лист № 1/9-736 від 06.12.2007 р.).

Комплексний тестовий іспит проводиться за основними дисциплінами навчального плану напряму підготовки 6.030205 «Країнознавство». Випускники ОКР Бакалавр складають комплексний тестовий іспит у вигляді тестів з таких навчальних дисциплін: Країнознавство, Теорія міжнародних відносин, Міжнародні відносини та світова політика, Дипломатичний протокол та етикет, Політична історія країн Центральної та Східної Європи, Цивілізації світу.

Програма визначає перелік питань, обсяг, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів на завершальному етапі навчання.

Мета комплексного тестового іспиту - встановити фактичну відповідність рівня освітньої (кваліфікаційної) підготовки студентів вимогам освітньої (кваліфікаційної) характеристики бакалавра.

2. Методика проведення комплексного тестового іспиту з країнознавства

Комплексний тестовий іспит з країнознавства проводиться у тестовій формі. Загальна кількість запитань в одному варіанті становить 70, з них запитань з країнознавства - 20; з теорії міжнародних відносин – 10, міжнародних відносин та світової політики – 10, дипломатичного протоколу та етикету - 20, цивілізацій світу – 5, політичної історії країн Центральної та Східної Європи – 5.

Відповіді на питання білета студент готує письмово на робочому місці. Час виконання завдання - дві академічні години.

Результати складання комплексного тестового іспиту визначаються оцінками: «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно» і оголошуються в день проведення іспиту після оформлення протоколу засідання ЕК.

Оцінювання навчальних досягнень студентів здійснюється за такими критеріями:

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – виставляється за глибокі знання навчального матеріалу, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; вміння аналізувати явища, які вивчаються, у їхньому взаємозв'язку і розвитку, чітко і лаконічно; логічно і послідовно відповідати на поставлені запитання; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач.
B	82-89 балів	Дуже добре – виставляється за ґрунтовні знання навчального матеріалу, аргументовані відповіді на поставлені запитання; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язування практичних задач.
C	75-81 балів	Добре – виставляється за міцні знання навчального матеріалу, аргументовані відповіді на поставлені запитання, які, однак, містять певні (несуттєві) неточності; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач.
D	69-74 балів	Задовільно – виставляється за посередні знання навчального матеріалу, мало аргументовані відповіді, слабке застосування теоретичних положень при розв'язанні практичних задач.
E	60-68 балів	Достатньо – виставляється за слабкі знання навчального матеріалу, неточні або мало аргументовані відповіді, з порушенням послідовності його викладання, за слабке застосування теоретичних положень при розв'язанні практичних задач.
FX	35-59 балів	Незадовільно – виставляється за незнання значної частини навчального матеріалу, істотні помилки у відповідях на запитання, невміння орієнтуватися під час розв'язання практичних задач, незнання основних фундаментальних положень.

3. ПРОГРАМА

3.1 Дипломатичний протокол та етикет

Основні поняття та історія формування дипломатичного протоколу, церемоніалу та етикету

Зміст термінів „протокол”, “дипломатичний протокол”, “державний протокол” “грата”, “нон грата”, “дуаєн”, “нота”, “вірчі грамоти”, “відкличні грамоти”, “агреман”, “церемонії”, “іmunітет”, “акредитація” та їх походження. Предмет, значення, принципи дипломатичного протоколу. Зміст термінів „міжнародна ввічливість”, „взаємність”, „реторсія”. Складові дипломатичного протоколу та його особливості. Зміст термінів «дипломатичний церемоніал» та «дипломатичний етикет». Історичні джерела формування дипломатичного протоколу і етикету. Костянтин Багрянородний та його твір «Про церемонії візантійського двору».

«Загальна інструкція для послів і резидентів, які знаходяться при іноземних дворах» в Речі Посполитій.

Міжнародно-правова база дипломатичного протоколу. Рішення Віденського конгресу 1815 р. Віденський регламент "Положення щодо дипломатичних агентів". Аахенський протокол 1818 р. Віденська конвенція про дипломатичні зносини 1961 р. Віденська конвенція про консульські зносини 1963 р., Конвенція про спеціальні місії, прийнята ГА ООН у 1969 р., Віденська конвенція про представництво держав у їх відносинах із міжнародними організаціями універсального характеру 1975 р. Дипломатичного протокол і церемоніал України. Положення про дипломатичні представництва та консульські установи іноземних держав в Україні, затверджене Указом Президента України від 10 червня 1993 р. Положення про порядок розміщення дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав і представництв МО в Україні, затверджене постановою КМ України від 27 лютого 1995 р. Положення "Про Державний Протокол і Церемоніал України" від 22 серпня 2002 р.

Значення і роль дипломатичного протоколу і етикету в практичній діяльності сучасного дипломата і політика

Дипломатичний корпус. Дуаен. Старшинство в дипломатичному корпусі. Старшинство в консульському корпусі. Дипломатичний список. Класи глав дипломатичних представництв та дипломатичні ранги. Місце дипломатичного корпусу на офіційних державних церемоніях.

Початок і закінчення дипломатичної місії. Агреман на прийом глави дипломатичного представництва. Протокольні процедури вручення вірчих (відкличних) грамот.

Зносини дипломатичних представництв з МЗС і зовнішньополітичними відомствами, урядовими установами. Дипломатичні ранги в Україні та порядок їх присвоєння. Закон України Про внесення змін до Закону України "Про дипломатичну службу" № 2911-VI від 11.01.2011 р.

Дипломатичне спілкування

Значення дипломатичних візитів і бесід у дипломатичній практиці. Класифікація дипломатичних візитів. Протокольні та ділові візити. Приватні візити. Національно-культурні особливості здійснення особистих візитів

дипломатів. Організаційні заходи щодо підготовки дипломатичних візитів та особливості їх протокольного забезпечення.

Дипломатичні бесіди, їх роль та значення у повсякденній роботі дипломата. Підготовча робота до проведення бесід з різних питань. Особливості звертання та використання мовних трафаретів під час дипломатичної бесіди. Запис бесіди. Дипломатичний щоденник. Особисті візити дружини дипломата, їх роль та значення.

Дипломатична кореспонденція

Офіційна переписка. Послання глав іноземних держав, урядів, прем'єр-міністрів; телеграми глав держави, уряду чи міністерства закордонних справ, обмін кореспонденцією та різними видами дипломатичної документації між відомствами та міністерствами закордонних справ, переписка відомств та міністерств закордонних справ з акредитованими при них іноземними дипломатичними та консульськими представництвами та їх главами, переписка між дипломатичними представництвами різних країн. Вербальна нота. Особиста (підписна) нота. Колективна нота. Маніфест (нота для опублікування). Ультиматум. Пам'ятна записка. Меморандум. Приватний лист напівофіційного характеру. Заява. Міжнародні угоди та договори.

Терміни для позначення різних частин дипломатичної кореспонденції та їх зміст. Протокольні правила дипломатичного листування: використання етикетних мовних формул, правила титулування адресата, принцип взаємності у виборі форми письмового документа, обов'язковість відповіді.

Дипломатичні прийоми, їх види та протокольні особливості

Дипломатичні прийоми як форма міждержавного спілкування та презентація держави. Класифікація дипломатичних прийомів та особливості їх протокольного забезпечення. Сніданок. Келих шампанського. Келих вина. Фуршет. Коктейль. Обід. Обід-буфет. Вечеря. Жур фікс. Чай. Протокольні особливості різних типів прийомів.

Організаційна підготовка проведення прийомів. Складання списку запрошених та підготовка і розсилка запрошень. Запрошення на прийом високого гостя. Спеціальні запрошення на прийом на честь високого гостя. Правила відповіді на запрошення.

Схеми та правила розсадки на дипломатичних прийомах. Господарі і гості під час дипломатичних прийомів. Особливості застільного етикету під час дипломатичних прийомів. Висловлення подяки за гостинність, виявлену під час прийому.

Протокольно-організаційне забезпечення візитів вищих державних діячів

Місце і значення візитів на високому та найвищому рівнях у міжнародних відносинах. Класифікація візитів на високому та найвищому рівнях. Підготовка візитів та складання їх програми. Складові програми візиту. Специфіка жіночої програми. Робота підготовчої і передової груп. Підготовка і проведення переговорного процесу. Протокольні норми використання державної символіки.

Етикет державного прапора. Етикет особистого прапора (штандарта). Протокольні й церемоніальні питання прийому вищих посадових осіб іноземних держав. Розсадка в автотранспорті. Кортєж та правила використання державної символіки на автомобілях. Протокольне старшинство в державі. Протокольне старшинство учасників офіційних заходів. Програма дружини високого гостя та інших супроводжуючих осіб. Організація прийомів на честь вищих державних діячів.

Дотримання норм дипломатичного протоколу і етикету як складова іміджу сучасного дипломата і політика

Мовний етикет. Складові невербального комунікативного етикету. Особистий простір (проксеміка) в дипломатичному етикеті. Правила вітань, Правила цілування руки. Обійми. Вітання з монархами. Вітання в процесі ходи групою на представницьких заходах. Вітання чоловіка і жінки та особливості вітання між жінками. Вітання з представниками духовенства. Особливості представлення та рекомендування. Етикет телефонної розмови. Етикет дарування квітів та прийняття подарунків. Вартість подарунку. Подяка за подарунок. Протокольні подарунки під час візитів державних діячів. Зовнішній вигляд дипломата. Складові зовнішнього вигляду. Діловий чоловічий та жіночий одяг та взуття, аксесуари, прикраси, парфуми та косметика. Етикет тносіння державних нагород та відзнак.

Тема 8. Протокол міжнародних організацій та конференцій.

Дипломатичний протокол в ООН. Служба протоколу і зв'язку як структурний підрозділ Департаменту у справах Генеральної Асамблеї ООН і конференційному управлінню та її функції.

Порядок протокольного старшинства в міжнародних організаціях. Представницька робота постійних представництв країн-членів при МО. Протокол візиту в ООН глави держави або уряду країн-членів ООН. Розміщення делегацій в залах засідань.

Символіка МО. Офіційні і робочі мови МО. Привілеї та імунітети посадових осіб МО, делегацій держав, постійних представників в МО.

Особливості протокольного забезпечення діяльності неурядових міжнародних організацій.

Служба протокольного забезпечення

Міжнародний досвід організації протокольних служб. Моделі протокольних служб країн світу. Структура та функції протокольних підрозділів органів державної влади в Україні. Головний департамент Державного Протоколу та Церемоніалу Адміністрації Президента України та його функції. Протокольний департамент МЗС України.

Протокольна діяльність дипломатичного представництва.

Законодавство України і двосторонні угоди щодо імунітетів та режиму перебування іноземних дипломатів в Україні.

Національні особливості дипломатичного протоколу та етикету

Етнокультурна та етнонаціональна складова в дипломатичній роботі та її значення. Дипломатичний протокол і етикет в дипломатичній практиці європейських країн.

Особливості дипломатичного протоколу і етикету в діяльності дипломатів США.

Національні особливості протоколу і етикету в арабських країнах.

Норми і протокольно-етикетні традиції китайської та японської дипломатії.

Національно-культурні особливості та традиції в дипломатичній діяльності представників латиноамериканських та африканських країн.

Література:

1. Віденська конвенція про дипломатичні зносини. 18 квітня 1961 р.// УРСР у міжнародних відносинах: міжнародні договори, конвенції, угоди та інші акти, учасником яких є Україна. - К., 1966.
2. Віденська конвенція про консульські зносини. 24 квітня 1963 р. // Інформаційно-довідковий бюлетень консульських зносин. - К., 1996.

3. Дипломатичний протокол та етикет: навч. посіб. / Укоопспілка, Львів. комерц. акад. ; [уклад. О. Є. Шайда]. - Л. : Вид-во Львів. комерц. акад., 2013. - 335 с.
4. Основи дипломатичного протоколу / Г. М. Руденко. - К. : Бліц- Інформ, 1996. - 184 с.
5. Положення про дипломатичне представництво України за кордоном.// Розпорядження Президента України від 22 жовтня 1992 р. № 166/92 .
6. Руденко, Г. М..
7. Сагайдак, Олександра Петрівна. Дипломатичний протокол та етикет: навч. посібник / О. П. Сагайдак ; Львівський національний ун-т. Факультет міжнародних відносин. - 2-ге вид., перероб. і доп. - К. : Знання, 2006. - 380 с
8. Сагайдак, Олександра Петрівна. Дипломатичний протокол та етикет: підручник / О. П. Сагайдак ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. - 2-ге вид., випр. - К. : Знання, 2012. - 262 с.
9. Сагайдак, Олександра Петрівна. Дипломатичний протокол та етикет: підручник / О. П. Сагайдак. - К. : Знання, 2010. - 398 с.
10. Указ президента України від 22 серпня 2002 р. про Державний Протокол й Церемоніал України. Положення про Державний Протокол і Церемоніал України
11. Ціватий В.Г. «Дипломатичний протокол, церемоніал і етикет міжнародної ввічливості». – Київ: Дипломатична академія України при МЗС України, 2016. – 366 с.
12. Чугаєнко, Юрій Олексійович. Дипломатичний і міжнародний діловий протокол та етикет: навч. посіб. / Ю. О. Чугаєнко ; Нац. акад. упр. - К. : Нац. акад. упр., 2011. - 164 с.
13. Шинкаренко, Тетяна Іванівна. Дипломатичний протокол та етикет: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Т. І. Шинкаренко ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. - 2-е вид., допов. - К. : Київський університет, 2009. - 296 с.
14. Шинкаренко, Тетяна Іванівна. Мова дипломатичних документів: навч. посіб. / Т. І. Шинкаренко, А. Г. Гуменюк, О. Ю. Ковтун ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. - К. : Київський університет, 2009. - 112 с

3.2 Міжнародні відносини та світова політика

Міждержавні відносини в давнину

Мета, завдання та основні поняття навчального курсу. Становлення міждержавних відносин на Стародавньому Сході в II тис. до н. е. Розвиток регіональних систем міждержавних відносин на Стародавньому Сході в I тис. до н. е. - V ст. н. е. Середземноморська система міждержавних відносин в VI ст. до н. е. - V ст. н. е.

Міждержавні відносини в добу Середньовіччя

Міждержавні відносини в добу Раннього Середньовіччя. Регіональні системи міждержавних відносин в XI-XIII ст. Розвиток міждержавних відносин в період ХГУ-ХУ ст. Великі географічні відкриття. Міждержавні відносини в XVI ст.

Вестфальська система міжнародних відносин

Міждержавні відносини в період Тридцятилітньої війни. Вестфальський мир та його наслідки. Вестфальська система міжнародних відносин 1648-1714 рр. Період 1714-1763 рр. Період 1763-1789 рр.

Віденська система міжнародних відносин

Міжнародні відносини під час війн з революційною Францією й імперією Наполеона. Становлення Віденської системи міжнародних відносин. Основні особливості Віденської системи. Етапи розвитку Віденської системи. Етап 1815-1822 рр. Етап 1822-1848 рр. Етап 1848-1871 рр. Етап 1871-1914 рр.

Версальська та Вашингтонська система міжнародних відносин

Міжнародні відносини під час Першої світової війни. Передумови формування повоєнної системи міжнародних відносин. Становлення Версальської та Вашингтонської системи міжнародних відносин. Розвиток Версальської та Вашингтонської системи. Занепад Версальської та Вашингтонської системи

Міжнародні відносини в період Другої світової війни. Формування Ялтинсько-Потсдамської системи міжнародних відносин

Відносини між державами на початку Другої світової війни. Міжнародні відносини під час Другої світової війни. Створення Ялтинсько-Потсдамської системи міжнародних відносин. Особливості Ялтинсько-Потсдамської системи. Виникнення «холодної війни» в міжнародних стосунках

Міжнародні відносини у 50-70-х рр. XX ст.

Розвиток «холодної війни» в міжнародних відносинах. Деколонізація. Рух Неприєднання. Формування розрядки міжнародної напруженості. Період розрядки міжнародної напруженості. Криза політики розрядки в другій половині 70-х рр.

Міжнародні відносини у 80-х рр. XX - на початку XXI ст.

Конфронтація в міжнародних відносинах 1980-1985 рр. Трансформація Ялтинсько-Потсдамської системи. Руйнування соціалістичного табору. Новий світовий порядок. Міжнародні відносини в 90-х рр. XX ст. Міжнародні відносини на початку XXI ст.

Література

1. Алексеев Ю. М, Вертегел А. Г., Козаков О. О. Всесвітня історія: Навч. посіб. - К.: Каравела, 2007. - 240 с.
2. Алексеев Ю. М, Вертегел А. Г., Козаков О. О. Всесвітня історія: Навч. посіб. - К.: Каравела, 2007. - 240 с.
3. Брусиловська О. І., Коваль І. М. Історія міжнародних відносин (сер. III тис. до н. е. -сер. XVII ст. н. е.): навч.-метод. посіб. - Одеса: Одеськ. нац. ун-т імені І. І. Мечникова, 2013. - 188 с
4. Валлерстайн И. Анализ мировых систем и ситуации в современном мире / Пер. с англ. - СПб.: Изд-во «Университетская книга », 2001 - 415 с.
5. Голованов С. О. Всесвітня історія: Навч. посіб. - К.: Каравела, 2007. - 272 с.
6. Дюрозель Ж.-Б. Історія дипломатії від 1919 року до наших днів / Пер. з фр. - К.: Основи, 1995.-903 с.
7. Зінченко А. Л. Історія дипломатії: від давнини до Нового часу. - К.: Проза, 2005. -560 с.
8. История международных отношений: Учеб. пособ. / Колл. авт.; под ред. Г. В. Каменской, О. А. Колобова, Э. Г. Соловьева. - М.: Логос, 2007. - 712 с.
9. Іваницька О. П. Історія міжнародних відносин (1918-1945 роки): Навч. посіб. - К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. - 632 с.
10. Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку ХХ ст.): Навч. посіб. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І.Плазова. - Львів: Вид-во Львів, політехніки, 2013. - 139 с.
11. Киссинджер Г. Дипломатия / Пер. с англ. - М.: Ладомир, 1997. - 848 с.
12. Коппель О. А., Пархомчук О. С. Міжнародні системи. Світова політика. - К.: ФАДА ЛТД, 2001.-224 с.
13. Крушинський В. Ю., Манжола В. А. Міжнародні відносини та світова політика. 1945-1980. Дати. Події. Факти: Навч. посібник. -К.: Либідь, 2007. - 192 с.
14. Крушинський, Вадим Юрійович. Міжнародні відносини та світова політика, 1945-1980: навч. посіб. для студ. гуманіт. спец. вищ. навч. закл. / В. Ю. Крушинський, В. А. Манжола. - К. : Либідь, 2007. - 191 с.
15. Мировая политика и международные отношения: Учеб. пособ. / Под ред. С. А. Ланцова, В. А. Ачкасова. - СПб.: Питер, 2008.-448 с.
16. Мировая политика: Учеб. пособ. / Под ред. С. В. КОРТУНОВА. - М.: ГУ-ВШЭ, 2007. -556 с.
17. Міжнародні відносини та світова політика: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / [В. Ю. Крушинський та ін. ; за ред. В. А. Манжоли] ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. - К. : Київський університет, 2010. - 863 с.
18. Недбай, В. В. Світова політика сучасності: навч. посіб. для студентів ВНЗ, що навчаються за спец. "Міжнародні відносини" / В. В. Недбай ; Чорномор. держ. ун-т ім. Петра Могили. - Миколаїв : Швець В. Д., 2015. - 237 с.

19. Пронь СВ. Міжнародні відносини та зовнішня політика. 1914-1991 роки: Навч. посіб. - Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2009. - 140 с.
20. Ревякин А. В. История международных отношений в Новое время: Учеб. пособ. - М.: РОССПЭН, 2004. - 262 с.
21. Сарнацький, Олександр Петрович. Міжнародні відносини та світова політика (пер. пол. XVII ст. – 1918 р.): навч. посіб. / [О. П. Сарнацький]. - Запоріжжя : Інтер-М, 2015. - 397 с.
22. Системная история международных отношений в 2-х т. / Под ред. А. Д. Богатурова. Т. 1. События 1918-1945 гг. - М.: Культурная революция, 2006. - 480 с.
23. Тригуб, Петро Микитович. Міжнародні відносини і світова політика: навч.-метод. посіб. / П. М. Тригуб ; Чорномор. держ. ун-т ім. Петра Могили, Каф. міжнар. відносин і зовніш. політики. - Миколаїв : Румянцева Г. В. [вид.], 2012. - 197 с.
24. Хижняк І. А. Нова історія міжнародних відносин у системному форматі (1648-1918): Підручник. - К.: Персонал, 2009. - 224 с.
25. Цветков Г. М. Міжнародні відносини й зовнішня політика в 1917-1945рр.: Навч. посіб. - К.: Либідь, 1997. - 232 с.
26. Циватий В.Г. Дипломатія: теорія, історія, практика / В.Г. Циватий. – Київ: Дипломатична академія України при МЗС України, 2016. – 396 с.
27. Чекаленко Л. Д., Федуняк С. Г. Зовнішня політика України (від давніх часів до наших днів): Підручник. - К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. - 464 с.

3.3 Країнознавство

Канада

Особливості географічного розташування. Природно-ресурсний потенціал. Особливості державних кордонів. Столиця. Державна мова. Грошова одиниця. Державно-політичний устрій. Територіально-адміністративний поділ.

Особливості розміщення населення та основні етнонаціональні групи. Статеві-вікова структура. Віросповідання. Державна символіка. Сучасні політичні партії. Історія виникнення та взаємовідносини історичних партій Канади.

Основні етапи історичного розвитку. Історія колонізації території Канади. Утворення канадської федерації. Наслідки участі Канади в Першій світовій війні. Політичний та економічний розвиток Канади між світовими війнами. “План Еббота”. Вступ до НАТО. Перегляд засад імміграційної політики. Протидія “культурному континенталізму”. Політичне життя в 60-80-і роки ХХ ст. “Ера Трюдо”.

Економіка Канади на сучасному етапі. Нові пріоритети державної економічної політики Канади. Розвиток Канадської Півночі в умовах федерації. Екологічні проблеми. Національні проблеми. Проблеми аборигенного населення. Канадсько-українські відносини.

Сполучені Штати Америки

Особливості географічного розташування. Природно-ресурсний потенціал. Особливості державних кордонів. Столиця. Державна мова. Державно-політичний устрій. Територіально-адміністративний поділ. Заморські володіння. Спірні території. Населення. Історія формування сучасного етнонаціонального складу. Етнічні групи. Статеві-вікова структура. Віросповідання. Мовні особливості.

Державна символіка США. Політичні партії та історія їх виникнення. ЗМІ. Основні етапи історичного розвитку. Боротьба англійських колоній за незалежність. Перший континентальний конгрес. Другий континентальний конгрес. Декларація незалежності США.

Етапи формування державної території США. Політичний та економічний розвиток у першій половині XIX ст. Промислова Північ і рабовласницький Південь. Громадянська війна 1861-1865 рр. Ліквідація рабства.

Участь США у Першій світовій війні. США у міжвоєнний період. США після Другої світової війни.

Внутрішня і зовнішня політика США в 90-і роки XX ст. “Новий світовий порядок”. Президентські вибори 1992 р. Повернення до влади Демократичної партії. “Нова економічна філософія” в діяльності адміністрації Б.Клінтона. Внутрішня і зовнішня політика США на рубежі XX-XXI ст. Економічний розвиток США на рубежі XX-XXI ст. Міжнаціональний “плавильний котел”. Політика мультикультуралізму. Проблеми імміграції та сучасна імміграційна політика. Американська наука. Американсько-українські відносини.

Сполучене Королівство Великобританії та Північної Ірландії

Особливості географічного розташування. Природно-ресурсний потенціал. Особливості державних кордонів. Столиця. Державна мова. Грошова одиниця. Державно-політичний устрій. Територіально-адміністративний поділ, його особливості та реформування. Заморські володіння. Спірні території. Населення.

Етнічний склад. Статеві-вікова структура. Віросповідання. Мовні особливості. Державна символіка. Політичні партії та історія їх виникнення. ЗМІ.

Етапи утворення сучасної державної території Великобританії. Виникнення парламенту. Англійська буржуазна революція 1640-1660 рр. Початок “колоніальної ери”. Перетворення Англії на найсильнішу морську державу тогочасного світу. “Вікторіанська епоха”. Участь Великобританії у Першій світовій війні. Великобританія в системі міжнародних відносин між Першою та Другою світовими війнами. Великобританія у Другій світовій війні.

Початок розпаду англійської колоніальної імперії. Економічна та соціальна політика уряду М. Тетчер. Сутність “тетчеризму”. Перебудова “британського неоконсерватизму” (діяльність уряду Дж. Мейджора). Вибори 1997 р. і прихід до влади Лейбористської партії. Внутрішня і зовнішня політика уряду Е.Блера в кінці ХХ-на рубежі ХХІ ст.

Особливості економічного розвитку Великобританії на сучасному етапі. Соціальні проблеми Великобританії. Ольстерська проблема. Міграційні процеси. Політика та законодавство щодо іноземців та біженців. Зовнішня політика. Участь у міжнародних організаціях. Британсько-українські відносини.

Республіка Ірландія

Географічне розташування. Природно-ресурсний потенціал. Столиця. Державна мова. Державно-політичний устрій. Основні політичні партії. Державна символіка. Історичні області. Територіально-адміністративний поділ. Населення. Етнічний склад. Статеві-вікова структура. Віросповідання. Мовні особливості.

Етапи історичного розвитку ірландських земель. Стародавні кельти та іберійці. Прийняття християнства. Перетворення ірландських земель у аграрний придаток Англії. Голод 1845-1847 рр. Еміграція ірландців у британські колонії. Виникнення партії «Шин фейн». Національно-визвольна війна 1919-1921 рр. Ірландська вільна держава у 1922-1932 рр. Конституція 1937 р. Проголошення незалежної держави Ейре.

Ірландія в період Другої світової війни. Політичний розвиток після Другої світової війни. Проголошення Ірландської республіки. Особливості зовнішньополітичного курсу. Участь у міжнародних організаціях. Проблема Північної Ірландії у внутрішній і зовнішній політиці Ірландії. Становище жінок.

Економічні та соціальні проблеми Ірландії в кінці ХХ - на початку ХХІ ст. Ірландсько-українські відносини.

Ісландська Республіка

Географічне розташування. Природно-ресурсний потенціал. Столиця. Найбільші міста. Державна мова. Грошова одиниця. Державно-політичний устрій. Політичні партії. Державна символіка. Територіально-адміністративний поділ. Етноконфесійний склад населення.

Етапи історичного розвитку. Заселення Ісландії. Середньовічне ісландське суспільство. Ісландія у складі Норвегії. Ісландія у складі Королівства Данії. Економічний та політичний розвиток Ісландії у ХІХ ст. Боротьба за незалежність. Проголошення незалежної ісландської держави. Ісландська республіка після Другої світової війни. Економічний розвиток. Вплив природного фактора на економічний розвиток Ісландії. Особливості зовнішньополітичного курсу. Участь у міжнародних організаціях. Ісландсько-українські зв'язки.

Королівство Швеція

Особливості географічного розташування. Природно-ресурсний потенціал. Особливості державних кордонів. Столиця. Державно-політичний устрій. Державна символіка. Сучасні політичні партії. Територіально-адміністративний поділ, його особливості та реформування. Населення. Етнічний склад. Віросповідання. Мовні особливості.

Основні етапи історичного розвитку Шведського королівства. Економічний і соціальний розвиток Швеції на початку ХХ ст. Внутрішньополітичний розвиток: конституційна монархія і процеси демократизації політичної системи. Сутність політики озброєного нейтралітету. Соціал-демократичний рух та демократичні реформи 1919-1920 рр.

Королівство Швеція в роки Другої світової війни. Особливості економічного, соціального та політичного розвитку Швеції після Другої світової війни. Шведська модель економічного розвитку та її сутність. Економічний розвиток у другій половині ХХ ст. – на початку ХХІ ст. Участь у міжнародних організаціях. Особливості міжнародного співробітництва. Імміграційна політика. Шведсько-українські відносини.

Королівство Данія

Географічне розташування. Природно-ресурсний потенціал. Столиця. Найбільші міста. Державна мова. Державно-політичний устрій. Політичні партії. Державна символіка. Територіально-адміністративний поділ. Населення. Етнічний склад. Статеві-вікова структура. Віросповідання.

Етапи історичного розвитку. Утворення держави. Монархія Вальдемарів. Данська держава в епоху пізнього середньовіччя. Вальдемар Аттердаг, Маргрете і Ерік Померанський (1340-1439) .

Політичний та економічний розвиток у ХУІІ-першій половині ХІХ ст. Період економічного зростання та політичної демократизації (1848-1914). Війна 1864 р. та Віденський мир. Статус нейтральної держави в період Першої світової війни. Доля заморських територій Данії. Данія в системі міжнародних відносин між світовими війнами. Окупація данської території гітлерівськими військами. Рух Опору. Політичний та економічний розвиток Данії в 1945-1973 р.р. Вступ в НАТО. Данія в умовах «холодної війни». Вступ до ЄЕС. Розвиток Гренландії. Вступ до ЄС. «Тамільська справа».

Основні тенденції розвитку Данії в кінці ХХ - на початку ХХІ ст. Діяльність уряду Нюрупа. Проблема Фарерських островів. Імміграційна політика та ставлення до іноземців. Дансько-українські відносини.

Королівство Норвегія

Географічне розташування. Природно-ресурсний потенціал. Столиця. Найбільші міста. Державна мова. Грошова одиниця. Державно-політичний устрій. Державна символіка. Сучасні політичні партії. Історичні області. Територіально-адміністративний поділ. Населення. Етнічний склад. Статеві-вікова структура. Віросповідання. Мовні особливості.

Етапи історичного розвитку. Норвезькі землі в епоху вікінгів та середньовіччя. Утворення держави та прийняття християнства. Кальмарська унія.(1397-1523). Початок національного піднесення в ХУІІ-ХУІІІ ст. Норвегія у конфедеративної держави Об'єднане Королівство Швеція і Норвегія. Період правління еліти. Розрив шведсько-норвезької унії та його причини. Модернізація економіки напередодні Першої світової війни. Сутність політики " активного нейтралітету " в період Першої світової війни.

Норвегія в системі міжнародних відносин в період між світовими війнами. Міжнародне значення гуманітарної діяльності Ф. Нансена. Політичний та соціально-економічний розвиток в роки Другої світової війни. Соціал-демократичні реформи у повоєнний період. Економічний підйом та проблема європейської інтеграції в 50-60-і роки ХХ ст. Економічний розвиток Норвегії у 70-80-і роки ХХ ст. Королівство Норвегія на рубежі ХХ-ХХІ ст. Участь у міжнародних організаціях. Особливості міжнародного співробітництва. Норвезько-українські зв'язки.

Республіка Фінляндія

Географічне розташування. Рельєф. Природно-ресурсний потенціал. Клімат. Столиця. Найбільші міста. Державна мова. Грошова одиниця. Національні свята. Державно-політичний устрій. Політичні партії. Державна символіка. Історичні області. Територіально-адміністративний поділ. Населення. Етнічний склад. Статеві-вікова структура. Віросповідання. Мовні особливості. Етапи історичного розвитку фінських земель. Фінляндія у складі Шведського королівства (від Г.Вази до початку Північної війни). Фінські землі в період від Північної війни до наполенівських завоювань в Європі. Фінляндія у складі Російської імперії. Відокремлення Фінляндії від Росії. Утворення незалежної держави. Незалежна Фінляндія в період між світовими війнами.

Участь у Другій світовій війні. Економічні успіхи і поразки післявоєнного розвитку. Особливості внутрішньополітичного розвитку у другій половині ХХ ст. Зовнішньополітичний курс Фінляндії. Міжнародне співробітництво. Особливості економічного розвитку. Фінсько-українські зв'язки.

Королівство Бельгія

Географічне розташування. Природно-ресурсний потенціал. Столиця. Найбільші міста. Державна мова. Грошова одиниця. Державно-політичний устрій. Територіально-адміністративний поділ. Державна символіка. Політичні партії. Історичні області. Населення. Етнічний склад. Статеві-вікова структура. Віросповідання. Мовні особливості.

Етапи історичного розвитку земель сучасної Бельгії. Поява на політичній карті світу Королівства Бельгія та включення його у економічне і політичне життя Європи у другій половині ХІХ ст.

Економічний розвиток Бельгії на початку ХХ ст. Колоніальні володіння. Державні реформи Альберта I. Діяльність Ліберальної та Католицької партій. Бельгія в роки Першої світової війни. Королівство Бельгія у міжвоєнний період.

Гітлерівський окупаційний режим на території Бельгії. Економічний і політичний розвиток Королівства Бельгія після Другої світової війни. Участь у європейських інтеграційних процесах. Особливості внутрішньополітичного життя. Сутність “лінгвістичної кризи” 60-х років ХХ ст. Зміна унітарної державної структури на общинну. Запровадження нового територіально-адміністративного поділу.

Політичний і економічний розвиток Бельгії на рубежі ХХ-ХХІ ст. Конституційні зміни 1980, 1988, 1993 р.р. Перетворення Бельгії на федеративну державу. Зміна співвідношення економічних потенціалів фламандського і валлонського регіонів. Участь у міжнародних організаціях. Особливості міжнародного співробітництва. Бельгійсько-українські зв'язки.

Королівство Нідерландів

Географічне розташування. Природно-ресурсний потенціал. Столиця. Найбільші міста. Державна мова. Грошова одиниця. Державно-політичний устрій. Державна символіка. Історичні області. Територіально-адміністративний поділ. Політичні партії. Населення. Етнічний склад. Статеві-вікова структура. Віросповідання. Мовні особливості.

Етапи історичного розвитку Нідерландів. Нідерланди в ХУІ та першій половині ХУІІІ ст. Посилення іспанського абсолютизму. Нідерландська буржуазна революція 1566-1609 рр. Режим герцога Альби. Боротьба проти іспанського деспотизму. Повстання 1572 р. Республіка об'єднаних провінцій у кінці ХУІ ст.

Південні Нідерланди і Голландія в першій половині ХУІІІ ст. Тридцятилітня війна і остаточне визнання незалежності Об'єднаних провінцій. “Золотий вік” Нідерландів. Занепад Голландії у ХУІІІІ ст. Віденський конгрес 1815 р. Приєднання території Бельгії до Голландії та проголошення Королівства Нідерландів.

Королівство Нідерландів і колоніальна імперія у ХІХ ст.. Нідерланди в період Першої світової війни. Національна економіка і колоніальне господарство на рубежі ХІХ - на початку ХХ ст. Економічний розвиток Нідерландів після Першої світової війни. Зростання монополістичних об'єднань (“Філіпс”, “АКЮ”,

“Ройял Датч Шелл”, “Юнілевер”). Нідерланди в роки Другої світової війни. Відбудова народного господарства. Проект “Дельта”. Військова операція в Індонезії. Втрата колоніальних володінь. Особливості зовнішньополітичного курсу. “Національна інтеграція”. Нідерланди на рубежі ХХ-ХХІ ст.

Федеративна Республіка Німеччина

Географічне розташування. Природно-ресурсний потенціал. Особливості формування державних кордонів. Столиця. Найбільші міста. Державна мова. Грошова одиниця. Державно-політичний устрій. Територіально-адміністративний поділ. Політичні партії. Кількість і склад населення. Віросповідання. Етнічні меншини.

Етапи історичного розвитку німецьких земель. Утворення Пруської імперії. Діяльність О. Бісмарка. Зовнішня політика Прусії на рубежі ХІХ-ХХ ст. Початок Першої світової війни та її наслідки для Німеччини. Політичні, економічні та соціальні проблеми Німеччини у 20-х роках ХХ ст. Прихід до влади фашистів та початок фашистської експансії у Європі.

Друга світова війна та її наслідки для німецького народу. Німеччина після Другої світової війни. Повоєнне врегулювання німецького питання. Берлінська криза 1948 р. Поділ Німеччини. Проголошення ФРН (23 травня 1949).

Вступ до ЄЕС. Причини і суть “німецького економічного чуда”. Розквіт і крах німецької держави “благополуччя” (від Л.Ерхарда до К.Кізінгера). “Соціал-ліберальна ера” (1969-1982). “Епоха Г. Коля

Політичні причини утворення НДР. Становище НДР у в рамках радянського політичного блоку у Центральній Європі: копіювання політичного та економічного досвіду

Крах східнонімецького соціалізму і об’єднання Німеччини. “Нова Німеччина” у “новій Європі”(1990-1998 рр.). Політичний, економічний і соціальний розвиток Німеччини на рубежі ХХ-ХХІ ст. Зовнішня політика. Участь у міжнародних організаціях.

Австрійська Республіка

Географічне розташування. Природно-ресурсний потенціал. Особливості формування державних кордонів. Столиця. Державна мова. Грошова одиниця. Державно-політичний устрій. Територіально-адміністративний поділ. Державна

символіка. Політичні партії. Найбільші міста. Кількість і склад населення. Віросповідання.

Етапи історичного розвитку. Австрійські землі в першій половині I тис.н.е. Вторгнення угорців у Східну марку. Правління Бабенбергів. Посилення австрійської держави та початок правління Габсбургів. Приєднання чеських та угорських земель. Тридцятилітня війна та її наслідки для Австрії. Ліквідація турецької загрози. Австрійська держава у 16-17 ст. військові успіхи, економічний розвиток, розквіт Відня. Австрія в період правління М.Терези та Йосипа II. Війни з наполеоном. Проголошення Австрії імперією. Віденський конгрес. Епоха Меттерніха. Революція 1848 р. та її наслідки. Занепад великої держави.

Перша світова війна і розпад імперії. Червоний Відень. Австрофашизм і націонал соціалізм в Австрії. Аншлюс Австрії та його наслідки. Катастрофа єврейства. Розруха та окупація. Відновлення після 1945 року. Світ людей другої половини XX ст. Внутрішньополітичне життя: від «Великої коаліції» до «ери Крайського». Вступ до ЄС. Австрія в XXI ст.

Французька Республіка

Географічне розташування. Природно-ресурсний потенціал. Особливості формування державних кордонів. Державна мова. Національні свята. Державно-політичний устрій. Територіально-адміністративний поділ. Державна символіка. Політичні партії. Найбільші міста. Кількість і склад населення. Віросповідання.

Етапи розвитку французької державності. Велика Французька революція та її історичне значення для Європи. Наполеоніські війни в Європі та їх наслідки для Франції. Політичний та економічний розвиток Франції у другій половині XIX ст. Наслідки Першої світової війни для французької держави. Політичне життя і економічний розвиток Франції в 1920-1940 рр. Франція у Другій світовій війні. Французький рух Опору.

Приєднання Франції до плану Маршалла. “План модернізації та оснащення”. Участь Франції у інтеграційних процесах в Європі в 50-ті роки XX ст.

Прихід до влади Шарля де Голля. Утворення П'ятої республіки. Протестні рухи. “Червоний травень” 1968 р. “Лівий експеримент” Ф. Міттерана. “Досвід співіснування”.

Економічний розвиток Франції у другій половині ХХ ст. – на початку ХХІ ст. р. Французька республіка на початку ХХІ ст. Особливості зовнішньополітичного курсу. Участь у міжнародних організаціях.

Італійська Республіка

Географічне розташування. Природно-ресурсний потенціал. Столиця. Найбільші міста. Державна мова. Особливості державно-політичного устрою. Державна символіка. Політичні партії. Населення. Етнічний склад. Віросповідання.

Основні етапи історичного розвитку італійських земель. Національно-визвольний рух в Італії у ХІХ ст. Утворення Італійського королівства. Королівство Італія на початку ХХ ст. Участь Італії у Першій світовій війні. Розширення державної території після підписання Рапалльського та Сен-Жерменського мирних договорів.

Італія у міжвоєнний період. Участь Італії в Другій світовій війні. Повоєнна Італія. Ліквідація монархії і перехід до парламентської республіки. Італійське “економічне диво” 50-х років ХХ ст. Політичний тероризм та екстремізм.

Суспільно-політичне життя Італії у 80-і роки ХХ ст. Економічні досягнення Італії у 80-і роки ХХ ст. Політичний, економічний та соціальний розвиток Італії на рубежі ХХ-ХХІ ст. Участь у міжнародних відносинах. Італійсько-українські відносини.

Португальська Республіка

Особливості географічного розташування. Природно-ресурсний потенціал. Особливості державних кордонів. Державно-політичний устрій. Територіально-адміністративний поділ. Державна символіка. Кількість і склад населення. Етнонаціональна структура. Віросповідання.

Етапи історичного розвитку. Населення сучасної Португалії у I тис. н.е. Римське завоювання. Маври. Реконкіста. Утворення португальської держави.

Період атлантичної експансії (1385-1498). Дослідження узбережжя Африки. Плавання Васко да Гама. Португальське Відродження ХУ ст. Португальці в Азії. Відкриття і колонізація Бразилії. Соціальні наслідки заморської експансії.

Іспанське володіння і Реставрація. Війна за незалежність. Державний переворот 1667 р.

Наполеонівські війни. Перебування королівського двору у Бразилії. Період конституційної монархії (1820-1910 рр.). Отримання незалежності Бразилією.

Встановлення авторитарного режиму А. Салазара. «Нова держава» (1932-1973). «Рух капітанів». «Революція гвоздик» 1974 р. Втрата африканських колоній.

Політичний та соціально-економічний розвиток в кінці ХХ - на початку ХХІ ст. Членство в міжнародних організаціях. Португальсько-українські відносини.

Королівство Іспанія

Географічне розташування. Природно-ресурсний потенціал. Столиця. Найбільші міста. Державна мова. Особливості державно-політичного устрою. Державна символіка. Політичні партії. Населення. Етнічний склад. Віросповідання.

Римське завоювання. Вестготський період. Арабське завоювання Реконкіста. Землі Іспанії в період раннього середньовіччя. Становище євреїв в Іспанії.

Перетворення Іспанії на світову державу та причини занепаду іспанської могутності. Наполеонівські війни та ситуація в Іспанії. Реставрація Бурбонів. Громадянські війни. Перша Іспанська республіка.

Іспанія на рубежі ХІХ-ХХ ст. Зовнішня політика. Колоніальна експансія в Африці. Падіння монархії і проголошення Другої республіки. Громадянська війна.

Іспанія в період авторитарного режиму Ф. Франко (1939-1975 рр.). Виникнення баскської сепаратистської організації ЕТА. Перехід від авторитарності до лібералізації. Зовнішня політика Іспанії в 1939-1975 рр.

Мирна перемога демократії (1975-1982 рр.). Баскський сепаратизм і тероризм та державні заходи протидії.

Проблеми соціально-економічного та політичного розвитку на рубежі ХХ-ХХІ ст. Членство в міжнародних організаціях. Іспано-українські відносини.

Швейцарська Конфедерація

Географічне розташування. Природно-ресурсний потенціал. Особливості формування державних кордонів. Столиця. Державна мова. Грошова одиниця. Державно-політичний устрій. Територіально-адміністративний поділ. Державна символіка. Політичні партії. Найбільші міста. Кількість і склад населення. Віросповідання.

Етапи історичного розвитку. Територія сучасної Швейцарії в часи Римської імперії. Середньовічна Швейцарія. Утворення Швейцарського Союзу. Реформація в Швейцарії. Хульдріх Цвінглі. Жан Кальвін. Утворення Швейцарської реформатської церкви.

Визнання незалежності Швейцарії від Священної Римської імперії. Швейцарія в епоху наполеонівських війн. Звільнення від французької окупації. Період Реставрації. Громадянська війна і нова Конституція 1848 р.

Швейцарська Конфедерація в кінці XIX ст. Швейцарія у період світових воєн. Зовнішня політика. Політичні і соціальні зміни 1960-1980 рр. XX ст. Швейцарія в кінці XX- на початку XXI ст. Членство в міжнародних організаціях. Швейцарсько-українські відносини.

Малі країни Західної Європи

Люксембург, Мальта, Монако, Ліхтенштейн, Ватикан, Андорра, Сан-Марино. Географічне розташування. Природно-ресурсний потенціал. Столиці. Найбільші міста. Державна мова. Грошові одиниці. Державно-політичний устрій. Політичні партії. Державна символіка. Територіально-адміністративний поділ Населення. Етнічний склад. Віросповідання. Мовні особливості. Етапи історичного розвитку. Особливості політичного та економічного розвитку.

Література:

1. Акимов Ю.Г. Современное канадское общество. Учебное пособие. -СПб.: Петрополис.- 2000.
2. Бурстин Д. Американцы: демократический опыт. - М., 1993. - 831 с.
3. Ватлин А. Ю. Германия в XX веке. - М., РОССПЕН. - 2002.-332 с.
4. Ватлин А.Ю. Австрия в XX веке. - М., 2006.- 224 с.
5. Волков А.М. Швеция: Социально-экономическая модель. – М., 1991. -188 с.
6. Гоффе Н.В. Италия: Проблема Юга и региональная политика.- М., 1983. – 125 с.
7. Григорьева И.П. Италия в XX веке. - М., 2006. – 256 с.
8. Дипломатия иностранных государств. - Учебное пособие/под ред. Т.В. Зоной. - М., РОССПЭН. - 2004.- 350 с.
9. Килин О.В. Країнознавство: навч. посіб. / Килин О. В.; Укоопспілка, Львів. комерц. акад. - Львів : Вид-во Львів. комерц. акад., 2014. - 471 с.
10. Країнознавство. Країни СНД, Європи і Північної Америки.- К., 2009. - 335 с.
11. Країнознавство: основи теорії - К. : Либідь, 2009. - 312 с.
12. Країнознавство: підручник / [В. П. Крижанівський та ін. ; за ред. М. С. Дорошка] ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. - 2-е вид., переробл. і допов. - К. : Знання, 2012. - 439 с.

13. Лизогуб, Віталій Анатолійович. Країнознавство: навч. посіб. / В. А. Лизогуб ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2014. - 622 с.
14. Лопушанський, Ярослав Михайлович. Країнознавство (Німеччина, Австрія): курс лекцій / Ярослав Лопушанський, Олег Радченко. - Дрогобич : Посвіт, 2014. - 351 с.
15. Стафійчук В.І. Політична географія світу: Навчальний посібник. - Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2016. - 306 с.
16. Стафійчук В.І., Малиновська О.Ю. Туристичне країнознавство: навчальний посібник – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2016. - 808 с.
17. Турчин Я.Б. Країнознавство. – Л.: , 2012. - 273 с.

3.4 Політична історія країн Центральної та Східної Європи

Вступ у сучасну проблематику курсу. Історіографія та джерелознавство, концепції, періодизація

Характеристика основних понять курсу. Методологія викладу і вивчення дисципліни. Місце політичної історії країн Центрально-Східної Європи в системі гуманітарних дисциплін. Взаємозв'язок політичної історії країн Центрально-Східної Європи з іншими гуманітарними дисциплінами. Періодизація курсу політичної історії країн Центрально-Східної Європи (від проголошення незалежності до початку ХХІ століття). Історіографія курсу «Політична історія країн Центрально-Східної Європи». Система джерел вивчення курсу «Політична історія країн Центрально-Східної Європи». Роль і значення вивчення курсу «Політична історія країн Центрально-Східної Європи» у системі підготовки висококваліфікованих краєзнавців.

Проголошення та становлення Німеччини, Польщі, Чехословаччини

Революція в Німеччині. Крах імперії Габсбургів. Утворення самостійних держав: Чехословаччини, Польщі. Прогошення Німецької республіки. Геополітичні зміни у світі після Першої світової війни. Паризька мирна конференція 1919 р. Загострення суперечностей у капіталістичному світі в 20-30-х рр. Криза політичних інститутів буржуазної демократії. Хвилі фашистського руху в європейських країнах. Прихід до влади нацистів у січні 1933 р. в Німеччині. А. Гітлер та ідеї націонал-соціалізму.

Проголошення та становлення Угорщини та Румунії

Буржуазно-демократична революція в Австро-Угорщині. Утвердження нової розстановки сил у Європі. Утворення самостійної держави Угорщини. Об'єднання Румунії.

Проголошення та становлення Королівства СХС/Югославії, Болгарії

Внутрішньополітичний розвиток Королівства СХС/Югославії: міжнаціональні протиріччя. Державно-політичний Королівства СХС/Югославії: Відовданська конституція 1921 р. та «дарована конституція» 1931 р. Загибель короля Олександра I. «Вирішення» хорватського питання 1939 р. Поразка Болгарії у Першій світовій війні - друга національна катастрофа. Правління царя Бориса III. Спроби комуністичного переовороту. Державний переоворот 1934 р. встановлення авторитарно-монархічної диктатури.

Проблеми повоєнного облаштування центрально-східних європейських держав: від радянської окупації до проголошення незалежності. Нові парадигми європейської історії

Геополітичні зміни у світі після Другої світової війни. Становлення нової Європи. Утворення нових урядів у країнах Центральної та Південно-Східної Європи. Насадження «радянської моделі соціалізму». Початок «холодної війни». Утворення Організації Варшавського договору. Глобальні зміни на рубежі XX і XXI ст. Розпад біполярної системи і його підсумки. Європейський Союз: історія, політична структура, досягнення та проблеми розширення. Зовнішня політика і політика безпеки ЄС. Новий якісний етап у розвитку європейської інтеграції.

Від радянської окупації до сьогодення - Німеччина, Польща, Чехія та Словаччина

Встановлення комуністичного режиму після другої світової війни. Німецька проблема у післявоєнній Європі. Берлінська криза 1961. «Оксамитова» революція 1989 р., відновлення демократичного ладу. Утворення незалежних Чеської та Словацької республік. Створення «Солідарності». «Круглий стіл» 1989 р. і встановлення демократичного ладу в Польщі.

Від встановлення комуністичних режимів до сьогодення - Угорщина та Румунія

Встановлення режимів народної демократії в Румунії та Угорщині 1944-1949 рр. Державний переворот 23 серпня 1944 р. Парламентські вибори 1946 р. в

Румунії, закріплення комуністів при владі. Повалення монархії в країні та проголошення Румунської Народної Республіки. Створення уряду Угорського Національного Фронтун Незалежності. Парламентські вибори 1945, 1947, 1949 рр. Проголошення Угорської Народної Республіки. Наростання внутрішньої нестабільності у 50-70-х рр. Події 1956 р. в Угорщині. Революції кінця 80 -початку 90-х рр. їхній характер, спільні риси та особливості. Зміна суспільно-політичних режимів.

Від встановлення комуністичних режимів до сьогодні - Сербія, Хорватія, Словенія, Албанія, Македонія, Боснія і Герцеговина, Чорногорія, Болгарія

Комуністи при владі в Югославії. Й. Броз Тито. Югославська Федеративна Народна Республіка (ФНРЮ) (1945). Курс на розвиток самоврядування (СФРЮ). Загострення міжнаціональних відносин і політичної ситуації в країні. Проголошення незалежності союзних республік, Громадянська війна. Прихід комуністів до влади після війни. Ліквідація монархії. Правління Т. Живкова. Революція 1989 р. Сучасне становище Болгарії.

Література:

1. 1968 год. «Пражская весна» (Историческая ретроспектива): Сб. ст. / Под ред. Т.В.Волокитиной, Г.П.Мурашко, А.С.Стыкалина.- М.: Росспэн, 2010.- 808 с.
2. Болгария в XX веке. Очерк политической истории / Отв. ред. Е.Л.Валева.- М.: Наука, 2003.- 463 с.
3. Валева Е.Л. Политические процессы в Болгарии 1944-1948 гг. / Е.Л.Валева // Славяноведение.- 1999.- №4.- С.24-40
4. Валецкий О. Югославская война 1991-1995 гг. / Олег Валецкий.- М.: Крафт-плюс, 2008.- 528 с.
5. Варшавское восстание 1944 г. в документах из архивов спецслужб / Ред. коллегия В.Христофоров, П.Мерецкий и др.- Варшава-М., 2007
6. Васильева Н.В. Балканский тупик? Историческая судьба Югославии в XX веке / Н.В.Васильева, В.А.Гаврилов.- М.: Гея итэрум, 2000.- 480 с.
7. Власть - общество - реформы. Центральная и Юго-Восточная Европа. Вторая половина XX века / Под ред. Э.Г.Задорожнюк.- М.: Наука, 2006.- 440 с.
8. Водичка К. Раздел Чехословакии / КВодичка // СОЦИС- 2003.- №10.- С. 124-134
9. Войнич Д. Об экономических преобразованиях в Югославии во второй половине XX в. / Д.Войнич // Новая и новейшая история.- 2008.- №12.- С. 109-121
10. Волобуев В.В. Политическая оппозиция в Польше. 1956-1976 / Вадим Вадимович Волобуев.- М.: Институт славяноведения, 2009.- 240 с.

11. Волокитина Т.В. Болгария - «16-я республика СССР»: вымысел и действительность. 1960-е годы / Т.В.Волобуева // Новая и новейшая история.- 2012.- №6.- С.36-51
12. Волокитина Т.В. Болгария - «16-я республика СССР»: вымысел и действительность. 1960-е годы / Т.В.Волобуева // Новая и новейшая история.- 2012.- №6.- С.36-51
13. Волокитина Т.В. Москва и Восточная Европа. Становление политических режимов советского типа (1949-1953 гг.). Очерки истории / Т.В.Волокитина, Г.П.Мурашко.- М.: Росспэн, 2002.- 704 с.
14. Волокитина Т.В. Москва и Восточная Европа. Становление политических режимов советского типа (1949-1953 гг.). Очерки истории / Т.В.Волокитина, Г.П.Мурашко.- М.: Росспэн, 2002.- 704 с.
15. Волокитина Т.В. Народная демократия: миф или реальность? Общественно-политические процессы в Восточной Европе 1944-1948 гг. / Т.В. Волокитина, Г.П.Мурашко, А.Ф.Носкова.- М.: Наука, 1993.- 346 с.
16. Гибианский Л.Я. Идея балканского объединения и планы ее осуществления в 40-е гг. XX в. / Л.Я.Гибианский // Вопросы истории.- 2001.- №11-12.- С.36-57
17. Демократизація і Європейський Союз. Країни Центральної і Східної Європи в першому десятилітті XXI ст. : дослідження. - К. : Український письменник, 2012. - 267 с.
18. Історія Центрально-Східної Європи : посібник для студ. іст. і гуманіт. фак. унів. - Л. : ЛНУ ім. І.Франка, 2001. - 658 с.
19. Лендъел М. Місцева демократія у країнах Центральної і Східної Європи. - Ужгород : Мистецька Лінія, 2011. – 687 с.
20. Ротшильд Д., Уїнгфілд Н. М. Повернення до різноманітності: політична історія Східно-Центральної Європи після Другої світової війни. - К. : Мегатайп, 2004. – 382 с.
21. Яровий В.І. Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до XX ст.) – К. : Либідь, 2001. – 623 с.
22. Яровий В.І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн. XX століття. – К. : Генеза, 2005. – 816 с.

3.5. Цивілізації світу

Предмет і значення історії світових цивілізацій. Поняття цивілізація.

Теорії цивілізацій

Вступ до курсу. Предмет і значення історії світових цивілізацій. Поняття цивілізація. Теорії цивілізацій. Передісторія людського суспільства. Історико-філософські концепції розвитку цивілізації

Історико-філософські концепції розвитку цивілізації XVI-поч. XX ст.

Основні моделі осмислення часу. Моделі розвитку цивілізацій. Рационалістичні ідеї розвитку світової цивілізації. Французька та німецька філософія історії другої половини XVIII – першої третини XIX ст. Російсько-

українська філософсько-історична традиція XIX – поч. XX ст. Ноосферна концепція В. Вернадського – П. Тейяр де Шардена. Концепції розвитку цивілізації О. Шпенглера, А. Дж. Тойнбі та П. Сорокіна. Концепція «осьового часу» і загальна схема історичного руху К. Ясперса.

Російсько-українська філософсько-історична традиція XIX – поч. XX ст.

Формування російської філософсько-історичної традиції (Іларіон, Г. Сковорода, М. Чернишевський, Д. Писарєв, М. Данилевський, К. Леонтьєв). В. Соловйов і російська історіософія першої половини XX ст. Концепція російської цивілізації. Становлення Російської цивілізації. Вплив реформ 18-19 століття на розвиток російської цивілізації. Особливості розвитку російської цивілізації на сучасному етапі.

Формування основ східного типу цивілізації. Цивілізації річкових долин. Міські цивілізації Східного Середземномор'я

Періодизація історії стародавніх цивілізацій. Людина стародавніх суспільств. Технічний прогрес в стародавніх суспільствах. Економічна структура суспільства.

Арабська ісламська цивілізація

Арабська ісламська цивілізація. Іслам - основа арабської цивілізації. Цивілізація Дамаського халіфату. Цивілізація Багдадського халіфату Аббасидів. Арабська культура в розвитку світової цивілізації.

Високорозвинені індіанські цивілізації в Мезоамериці й Андах

Центри походження американського землеробства. Мезоамерика й Андська область. Відкриття Америки політичні, економічні й інтелектуальні наслідки для Європи. Оригінальна культура Тіауанако. Суспільно-адміністративний устрій держав Південної Америки. Духовне життя і питання культу. Ольмекська цивілізація. Цивілізації Центральної Мексики. Цивілізація майя. Цивілізація ацтеків.

Література:

1. Бердяев Н. А. Смысл истории; Новое средневековье / Н. А. Бердяев ; сост. и коммент. В. В. Сапов. - М. : ОИ "Реабилитация", 2002. - 446 с.
2. Бонгард - Левин Г. М. Индийская цивилизация. 2-е изд., перераб. и доп.— М.: Наука. Издательская фирма «Восточная литература», 1993.—320 с.

3. Васильев Л. С. История Востока: в 2 т.: Учеб. по спец. "История" / Л. С. Васильев. - М. : Высш. школа, 1994. - Т. 1., 1994. - 495 с.
4. Виппер, Р. Ю. История средних веков: курс лекций / Р. Ю. Виппер. - К. : AirLand, 1996. - 382 с.
5. История мировой культуры (мировых цивилизаций): учеб. пособие для студ. вузов, обучающихся по гуманит. спец. и направлениям / Г. В. Драч [и др.] ; науч. ред. Г. В. Драч. - 2. изд., доп. и перераб. - Ростов н/Д : Феникс, 2002. - 534 с..
6. Історія європейської цивілізації. Греція / під ред. Умберто Еко ; [пер. з італ.: О. В. Смітїна та ін.]. - Харків : Фоліо, 2015. – 862 с.
7. Історія європейської цивілізації. Рим / за ред. Умберто Еко ; [пер. з італ.: Л. Д. Ципоренко та ін.]. - Харків : Фоліо, 2015. – 1030с.
8. Історія світової цивілізації: навч. посіб. для самост. вивч. курсу студ. ден. та заоч. форм навчання напрямів підготов. 6.030502 "Економічна кібернетика", 6.030504 "Економіка підприємств", 6.030507 "Маркетинг" / Прокіп А. В. ; Укоопспілка, Львів. комерц. акад. - Л. : Вид-во Львів. комерц. акад., 2011. - 149 с.
9. Павленко Ю.В. Історія світової цивілізації: Соціокультурний розвиток людства: навч. посіб. для студ. гуманіт. спец. вищ. навч. закл. / Ю. В. Павленко ; вступ. слово С. Кримський. - 3., вид., стер. - К. : Либідь, 2001. - 357 с.
10. Прокіп А. В. Античний світ: ранні цивілізації. Месопотамія. Стародавній Єгипет. Стародавня Греція. Стародавній Рим : повна ілюстр. енцикл. : [для дітей від 10 років] / Джейн Бінгем [та ін.] ; [пер. з англ. С. Бондарчука та ін.]. - К. : Країна Мрій, 2010. - 400 с.
11. Теория цивилизаций от античности до конца XIX века. –СПб.: Алетейя, 2002. — 384 с
12. Цаплин М. Н. Всемирная история цивилизаций. Хронологические таблицы. Древний мир. Европа. Россия / М. Н. Цаплин. - Ростов н/Д. : Феникс ; СПб. : Северо-Запад, 2006. - 784 с.

3.6 Теорія міжнародних відносин

Теорія міжнародних відносин як наука

Міжнародні відносини в історії соціально-політичної думки. Формування науки про міжнародні відносини. Поняття міжнародних відносин. Зміст міжнародних відносин. Склад учасників міжнародних відносин. Класифікація міжнародних відносин. Рівні міжнародних відносин. Стани міжнародних відносин. Міжнародні відносини і світова політика. Співвідношення зовнішньої і міжнародної політики. Взаємозв'язок внутрішньої та зовнішньої політики. Головні поняття науки про міжнародні відносини.

Міжнародні відносини як суспільно-історичний феномен

Погляди античних авторів на міжнародні відносини. Фукідид (471-401 рр. до н.е.). Міжнародні відносини в працях середньовічних мислителів. Формування реалістичної парадигми. Міжнародні відносини в працях Нікколо

Мак'явеллі (1469-1527) й Томаса Гоббса (1588-1679). Класична традиція в науці про міжнародні відносини. Концепція політичної рівноваги: Барух Спіноза (1632-1677), Девід Юм (1711-1776), Емерік де Ваттель (1714-1767). Ідеалістична (ліберально-ідеалістична) парадигма. Франсіско де Віторія (1480-1546). Концепція міжнародних відносин Гуго Гроція (1583-1645). Теорія війни К. фон Клаузевіца (1780-1831).. Погляди К. Маркса й Ф. Енгельса на міжнародні відносини.

Міжнародно-політичні передумови формування науки про міжнародні відносини. Становлення наукової дисципліни. Криза становлення. Ідеалістичні концепції 20-х років ХХ ст. Програма створення Ліги Націй. Пакт Бріана-Келлогана (1928), Збігнев Бжезинський. Г. Кларк, Л. Б. Сон.

Ключові положення ліберально-ідеалістичної парадигми. Перший великий спір в науці про міжнародні відносини. Критика ідеалістичної парадигми в науці про міжнародні відносини в 30-ті рр. ХХ ст.

Політичний реалізм. Міжнародно-політичні передумови формування концепції політичного реалізму. Ганс Моргентау. Значення його праці "Політичні відносини між націями. Боротьба за владу й мир" (1948). Основні положення парадигми політичного реалізму. Реймон Арон та його праця "Мир і війна між націями". "Другий великий спір" в науці про міжнародні відносини (друга половина 1950-х-1960-ті рр.). Проблема методу в науці про міжнародні відносини.

"Модернізм" або "науковий напрямок" в науці про міжнародні відносини. Сучасні школи й напрямки в теорії міжнародних відносин. Проблема методу в теорії міжнародних відносин. Неореалізм. Кеннет Уолц та його праця "Теорія міжнародної політики" (1979). Структура міжнародної системи.

Соціологія міжнародних відносин. Р. Арон, Г. Бутуль. Британська школа в соціології міжнародних відносин. Неолібералізм. Спір між неореалізмом і неолібералізмом. Концепція Френсіса Фукуяма. Неомарксизм І. Валлерстайн. Р. Кокс. С. Амін, Й. Галтунг.

Суб'єкти міжнародних відносин

Поняття соціології міжнародних відносин. Традиційні й нетрадиційні учасники. Розширення складу учасників міжнародних відносин. "Актори поза суверенітетом". Суб'єкти, учасники, актори міжнародних відносин.

Держава як міжнародний актор. Функції держави та національно-державний суверенітет. Національна безпека. Стратифікація держав на міжнародній арені.

Міжнародні міжурядові організації як міжнародні актори. Їх основні риси як учасників міжнародних відносин. Типологія міжнародних міжурядових організацій. Засоби впливу.

Міжнародні неурядові організації як міжнародні актори. Їх основні риси як учасників міжнародних відносин. Типологія міжнародних неурядових організацій. Засоби впливу. Міжнародні неурядові організації як “групи тиску”.

Транснаціональні корпорації як міжнародні актори. Механізми й ресурси впливу. Суперечливий характер впливу.

Національно-визвольні, сепаратистські та іредентистські рухи на міжнародній арені. Цілі й засоби впливу. Міжнародно-правовий статус.

Асоціальні структури (терористичні організації, мафіозні угруповання). Цілі й особливості поведінки. Регіональні й місцеві адміністрації: вихід на міжнародну арену. Асоціації міст-партнерів. Наукові й університетські асоціації: участь і вплив на міжнародне життя. Окремі особистості як учасники міжнародних відносин.

Процес детермінації зовнішньополітичної поведінки суб'єктів міжнародних відносин

Поняття національного інтересу. Інтерес недержавних акторів. Національний інтерес в концепції політичного реалізму. “Вічні цілі” Реймона Арона. Дискусія довкола концепту національного інтересу. Національні й етнічні інтереси. Типологія національних інтересів. Етапи формування національних інтересів. Формування національних інтересів в умовах демократичного та тоталітарного суспільства. Структура національного інтересу. Національний інтерес в умовах глобалізації. Цілі міжнародних акторів. Їх класифікація. Інтерес недержавних акторів. Засоби в досягненні цілей на міжнародній арені.

Механізм прийняття зовнішньополітичного рішення

Критерії відповідності державної політики національному інтересу. Зовнішня політика та зовнішньополітичні функції держав; їх типологія та ієрархія. Специфіка зовнішньої політики, взаємозв'язок зовнішньої та внутрішньої політики. Зовнішня політика як процес прийняття рішень. Теорії співвідношення зовнішньої та внутрішньої політики. Чинники взаємовпливу зовнішньої та внутрішньої

політики. Вплив системи міжнародних відносин на внутрішню політику. Засоби зовнішньополітичної діяльності держав: дипломатія, війна, економічна політика, пропаганда, культурна та гуманітарна політика). Органи держави в міжнародних відносинах. Типи зовнішньої політики держав.

Проблема сили в теорії міжнародних відносин

Поняття сили в міжнародних відносинах. Атрибутивний та поведінковий підходи до розуміння сили.

Сила в концепції політичного реалізму. Погляд Г. Моргентау: сила–могутність–влада. А. Уолферс. Реймон Арон про силу, вплив, могутність і владу на міжнародній арені.

Складові сили (підходи Г. Моргентау, Р. Арона). Речові складові сили. Значення людського фактора в структурі сили. Складові державної могутності за Р. Ароном.

Питання про вимірювання сили. Структуралістський підхід до розуміння сили (Р. Кохен, Дж. Най). Врахування сфери переваг держави та сфери її вразливості.

Структурна сила. Значення сили в сучасних міжнародних відносинах. Баланс сил на міжнародній арені. Баланс сил і рівновага сил. Насильство в міжнародних відносинах. Історична ретроспектива й сучасний стан.

Глобальна система міжнародних відносин

Середовище системи міжнародних відносин. Системний підхід. Людвіг фон Берталанфі. Застосування системного підходу до вивчення суспільних процесів. Девід Істон. Особливості застосування системного підходу до аналізу міжнародних відносин.

Типології міжнародних систем. Закони функціонування міжнародних систем. Трансформація міжнародних систем. Структура системи. Поняття середовища системи.

Особливості середовища міжнародних відносин.

Соціальне середовище. Цивілізаційний аспект у вивченні міжнародних відносин.

Регіональні й планетарна цивілізації. Суперечливість глобальної цивілізації. Концепції її еволюції. С. Хантингтон про перспективи зіткнення цивілізацій.

Глобалізація міжнародного середовища. Напрямки глобалізації. Складові глобалізації. Дискусії про наслідки глобалізації.

Співробітництво та інтеграція в міжнародних відносинах

Поняття міжнародної співпраці. Типи міжнародної співпраці. Міжнародна співпраця з позиції політичного реалізму. А. Уолферс про мотиви й типи міжнародної співпраці. Теорія міжнародних режимів. Соціологія міжнародної співпраці. Співпраця та інтеграційні процеси. Вплив міжнародної співпраці на регіональні інтеграційні процеси.

Міжнародний конфлікт

Поняття конфлікту. Типи конфліктів. Функції конфліктів. Конфлікт і криза в міжнародних відносинах. Особливості і функції конфліктів у біполярному світі. "Рівновага терору". Врегулювання конфліктів. Традиційні методи. Послуги третьої сторони. Посередництво. Роль ООН в урегулюванні конфліктів. Регулятивна роль міжнародного права. Роль домовленостей між наддержавами й великими державами у врегулюванні конфліктів. Зростання значення переговорів в сучасних міжнародних відносинах. Особливості новочасних конфліктів. Дж. Розенау про "роздвоєння міжнародної арени". Держава як джерело стабільності й конфлікту. "Держави, що падають". Етнічна, релігійна, ресурсна основа новочасних конфліктів. Нові учасники конфліктів. Зміна характеру конфліктів.

Механізми врегулювання конфліктів. Дипломатичні методи. Економічні механізми. Гуманітарні операції. Силкові методи. Інформаційний, правовий і військовий елемент у попередженні та врегулюванні конфліктів. Контроль ООН та світової спільноти. Гуманітарна допомога в процесі врегулювання конфлікту.

Стратегія і зовнішня політика. Стратегія і тактика. Стратегія врегулювання криз.

Література

1. Арон Р. Демократия и тоталитаризм. - М., 1993.
2. Арон Р. Мир і війна між націями. - К., 2000.
3. Берк Э. Правление, политика, общество. - М.: КАНОН-пресс, Кучково поле, 2001. - 480 с.

4. Бжезинский Збигнев. Великая шахматная доска (Господство Америки и ее геостратегические императивы). - М.: Международные отношения, 1999.- 256 с.
5. Введение в теорию международных отношений: Учебное пособие / Отв. ред. А.С. Манькин. - М.: Изд-во МГУ, 2001. - 320 с.
6. Дегтярев А.А. Принятие политических решений: Учебное пособие. - М.: КДУ, 2004. - 416 с.
7. Камінський Анатоль. Вступ до міжнародних відносин: Курс лекцій. - Львів: Світ, 1995. - 144 с.
8. Коппель О.А., Пархомчук О.С. Міжнародні відносини ХХ століття: Навчальний посібник. - К.: Школяр, 1999. - 255 с.
9. Косолапов Н. Теоретические исследования международных отношений: (Историко-интеллектуальный фон и этапы становления науки) // Мировая экономика и международные отношения. - 1998. - № 1. - С. 82-93.
10. Косолапов Н. Теория международных отношений: предмет анализа и предмет теории (Введение в теорию) // Мировая экономика и международные отношения. - 1998. - № 11.- С. 47-58
11. Мальський М., Мацяк М. Теорія міжнародних відносин. - К.: Знання, 2011. – 320 с.
12. Теорія міжнародних відносин: термінол. слов. / [Гетьманчук М. П. та ін. ; за заг. ред. Гетьманчука М. П.]. - Л. : Тріада плюс, 2011. - 317 с.
13. Теория международных отношений на рубеже столетий / Под. ред. Цыганкова П.А. – М.: Гардарики, 2002. – 362 с.
14. Теория международных отношений на рубеже столетий/ Под ред. К.Буса и С.Смита: Пер. с англ.- М., 2002.
15. Теория международных отношений: Хрестоматия / Сост. науч. ред. и коммент. П.А. Цыганкова. – М.: Гардарики, 2002. – 400 с.
16. Шепелев М. А. Теорія міжнародних відносин: підручник для студентів вищих навчальних закладів. - К. : Вища школа, 2004.

ЗРАЗОК ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ

(Оберіть правильний варіант відповіді)

1.Фінський парламент називається:

- а) риксдаг
- б) Генеральні Штати
- в) бундестаг
- г) Едускунта

2.Членом ЄС Фінляндія стала у:

- а) 1985 р.
- б) 1991 р.

- в) 1995 р.
- г) 2004 р.

3. Причиною військового конфлікту між Великобританією та Аргентиною у 1982 р. стали спірні території:

- а) Кайманові острови
- б) Сейшельські острови
- в) Маріанські острови
- г) Фолклендські острови

4. Конституційно-правова реформа та реформування Палати лордів у 1999 р. у Великобританії було проведено урядом:

- а) М. Тетчер
- б) Г. Вільсона
- в) Т. Блера
- г) Г. Брауна

5. Найбільшими політичними партіями Великобританії є:

- а) Республіканська партія
- б) Демократична партія
- в) Лейбористська партія
- г) Прогресивно-консервативна партія
- д) Консервативна партія

6. Договір про скорочення стратегічних наступальних озброєнь (СНО-1) між СРСР і США було підписано:

- а) 31 липня 1991 р.
- б) 2 травня 1989 р.
- в) 7 березня 1992 р.

7. Який рік було оголошено «роком Африки»?:

- а) 1955 р.
- б) 1960 р.
- в) 1990 р.

8. В якому році Україна стала членом Ради Європи?:

- а) 1991 р.
- б) 1993 р.
- в) 1995 р.

9. Ініціатива закінчення розмови під час протокольного візиту за:

- а) господарем,
- б) гостем,
- в) старшим за віком,
- г) вищим за службовим рангом.

10. Тривалість протокольного візиту:

- а) 2-3 хвилини,
- б) 20-30 хвилин,
- в) 2-3 години,
- г) 2-3 дні.

11. Якщо в кабінеті візитер сів на диван, то господар має розміститися так, щоб гість опинився:

- а) по праву руку від господаря,
- б) по ліву руку від господаря,
- в) навпроти господаря,
- г) в будь-якій з цих позицій.

12. Основним джерелом сучасного дипломатичного права є:

- а) Картахенська декларація 1984 р.;
- б) Маастріхтська угода 1992 р.;
- в) Віденська конвенція 1961 р.;
- г) Римський договір 1957 р.

13. Якщо посол наносить візит без дружини, то місцем його проведення може бути:

- а) МЗС
- б) музей, виставка;
- в) службовий кабінет того, кого відвідують;
- г) резиденція посла;
- д) дорогий ресторан

14. Визначення міжнародної системи як «сукупності політичних утворень, які підтримують між собою постійні відносини і можуть бути втягнені у широкомасштабну війну...» належить:

- а) Г. Моргентау;
- б) А. Мерлю;
- в) Р. Арону;

15. Твердження про те, що міжнародна система «..... це цілісність, яка може функціонувати завдяки взаємообумовленості та взаємозалежності її елементів, це функціональна реальність, що має об'єктивний характер» належить:

- а) Л. фон Берталанфі;
- б) Р. Арону;
- в) А. Раппопорту;

16. Силу, як поєднання воєнних, економічних і технологічних можливостей держави, визначали:

- а) Р. Арон;
- б) Р. Гілпін;
- в) Г. Моргентау.